

Podlistak „Žene, mir, bezbednost“ februar 2012.

Poštovane čitateljke i čitaoci, objavljivanjem ovog feljtona želimo da doprinesemo boljem informisanju o dokumentima UN o bezbednosti, demilitarizaciji, većem uticaju žena na rešavanje postkonfliktnih problema, pre svega u Srbiji, ali i na zapadnom Balkanu. Nadamo se da će Podlistak čitati one i oni koji se interesuju za preispitivanje tradicionalnog koncepta nacionalne bezbednosti, reformu sektora bezbednosti, rodnu dimenziju bezbednosti, bezbednosne integracije i feminističko-antimilitaristički koncept bezbednosti. Solidarnost i uzajamna podrška su za Žene u crnom koncept i praksa ljudske bezbednosti koja se ne zasniva na moći oružja, već na širenju vrednosti pravde, feminizma, antifašizma, antimilitarizma, poštovanja ljudskih i prava, interkulturalnosti... Očekujemo vaše priloge o ovim pitanjima. Podlistak izlazi mesečno na srpskom i engleskom jeziku. U elektronskom formatu je dostupan na internet stranicama www.zeneucrnom.org

Uredništvo

Sadržaj

Aktivnosti Žena u crnom na demilitarizaciji bezbednosti

Sastanak Mreže Žena u crnom	
<i>Feministički aktivizam</i>	3
Godišnjica otmice u Štrpcima - Sećanje na voz smrti	4
Cinično prekrajanje istorije	5
Solidarnost umesto milosrđa	6
Nasilje nema opravdanja	8
Načelnik Generalštaba ratni zločinac?	8
Srpska i albanska strana istine	9

Iskustva iz sveta

Nemiri, sukobi i Savet bezbednosti UN	10
Da li su žrtve silovanja u ratu u BiH konačno zaslužile pažnju?	11
O grijehu šutnje i riziku govora	13

Aktivnosti Žena u crnom na demilitarizaciji bezbednosti

Sastanak Mreže Žena u crnom

Feministički aktivizam

U Vrnjačkoj banji je od 3. do 5. februara održan sastanak Mreže Žena u crnom Srbije. Teme su bile veoma raznolike - od analize prethodnih do rasprave o budućim aktivnostima. Miloš Urošević je govorio o posećivanju mesta zločina: Topčideru gde su ubijena dvojica gardista, zločinima agresorske Srbije u Lovasu i Vukovaru, suđenjima u beogradskom Specijalnom sudu za Lovas i Čušku, te suđenjima fašističkim grupama Obraz i 1389.

Saša Kovačević je predstavila Bilten solidarnosti koji informiše o priključivanju Žena u crnom međunarodnim kampanjama decembra 2011. i januara 2012. To su kampanje Žena koje žive pod muslimanskim zakonima (WLUML) koje su pisale zvaničnicima Nigerije protiv zakona koji zabranjuje javnu podršku pripadnicama/ima LGBT zajednice. Takođe su u okviru kampanje WLUML pisale državnoj sekretarki SAD Hilari Klinton tražeći da međunarodne institucije ne napuste žene Avganistana tokom procesa demokratizacije zemlje.

Zatim su se priključile kampanji Amnesty International (AI) da se zaštite braniteljke i branitelji ljudskih prava, koji te godine nisu oslobođeni/i. Tu je i uključivanje u akciju Avaaza kako bi se Sporazum UN o klimatskim promenama produžio, kampanji CODE PINK protiv odluke Senata SAD da se 662 biliona dolara usmeri za akt kojim se ovlašćuje vojska da hapsi i drži u pritvoru građanke i građane SAD bez prisustva advokata ili pokretanja sudskog procesa. Žene u crnom su se pridružile i kampanji Avaaza da Kongres SAD ne odobri cenzuru interneta, AI da se u Jemenu ukine smrtna kazna, Međunarodne mreže akcije žena protiv malokalibarskog naoružanja (IANSE) kako bi se pooštrila kontrola prodaje ovog oružja, kampanji Avaaza da se obelodani šta Japan radi sa inostranim donacijama za ublažavanje posledica zemljotresa 2011, kampanji pokreta Međunarodne/i protivnice/ci rata pismima za prigovaračice i prigovarače savesti širom planete, koji su u zatvorima zbog političkog izbora. Odaslato je više od stotinu pisama. Tu je i uključivanje u protest WLUML zbog hapšenja dve braniteljke ljudskih prava u Teheranu, organizacije Ukradena lepota, koja se bori protiv zloupotrebe sirovina iz Palestine za proizvodnju kozmetičkih aparata u jevrejskim kompanijama...

Gordana Subotić je izvestila kako se sa 48 indikatora prati primena Rezolucije 1325 Saveta bezbednosti UN u Srbiji, te da su iz Kolumbije stigle pohvale mreži ŽUCA Srbije. Nataša Lambić je govorila o „feminističkom mapiranju“, a Goran Lazin je predstavio video aktivizam Žena u crnom, rekavši da je njegov cilj „poboljšanje vidljivosti efekata različitih modela tranzicione pravde, posebno onog sa feminističkog stanovišta“.

U okviru razmene „Autonomne, a različite“ o aktivnostima unutar Mreže ŽUCA Srbije govorile su aktivistkinje iz: Novog Bečeja, Leskovca, Vlasotinca, Niša o položaju Romkinja, aktivnostima na suočavanju s prošlošću, itd.

O pokretu „Indignados“ u Španiji izvestila je Staša Zajović, a Milovan Pisari (Pisarri) koji živi između Treviza i Beograda govorio je o alternativni u Italiji. Zajedničko promišljanje eseja Stefana Hesela „Pobunite se“ je podstakao Lino Veljak.

Đorđe Balmazović iz umetničke grupe Škart rekao je da se rukovodi sentencom Edmunda Burkea – „Da bi zlotvori trijumfovali, dovoljno je da dobri ljudi ne čine ništa“.

Bilo je druženja i priredbi, predstavljena je beogradska književnica Marija Ivanić.

Dogovor o narednim aktivnostima Mreže Žena u crnom uključuje feministički pristup suočavanju sa prošlošću, posećivanje mesta zločina počinjenih u naše ime u Bosni i Srbiji, praćenje suđenja za ratne zločine u Beogradu, ulične akcije.

Umetnički angažman u suočavanju sa prošlošću uključuje predstavu Dah teatra „Prelazeći liniju“ prema knjizi „Ženska strana rata“ u izdanju Žena u crnom. U martu će se održati feminističko/antimilitaristički diskusioni kružok na kome će učestvovati žene angažovane u radnoj grupi za monitoring Rezolucije 1325 Saveta bezbednosti UN i stručnjakinje za bezbednost. U maju će se organizovati akcija povodom Međunarodnog dana ženskih akcija za mir i razoružanje i Međunarodnog dana za žensko zdravlje i reproduktivna prava. Po bibliotekama Srbije će se predstaviti knjiga „Etika hrabrosti“ o Kseniji Atanasijević urednice Ljiljane Vuletić. Predviđena je regionalno/aktivističke izložba „Žensko nasleđe“, promocija istraživanja i mape Beograd iz ženskog ugla o komunistkinjama, skojevkama i narodnim herojkama, te postavljanje spomen ploče na kući Ksenije Atanasijević u Beogradu.

Sa motom „Ni suviše, ni poslušne – i solidarne i buntovne“, proslaviće se Međunarodni dan žena.

Početak srpske agresije na Bosnu i Hercegovinu 6. aprila i 9. maj, Dan pobede nad fašizmom, obeležiće se u gradovima Srbije. Članice Mreže žena u crnom će u julu krenuti na mirovni marš Nezuk – Potočari, obeležiti godišnjicu genocida u Srebrenici u Beogradu i u Potočarima itd.

Godišnjica otmice u Štrpcima - Sećanje na voz smrti

Sutra je 19 godina od dana kada su pripadnici jedinice „Osvetnici“, deo vojske Republike Srpske, predvođeni Milanom Lukićem u stanici Štrpci 27. februara 1993. godine iz voza broj 671 na relaciji Beograd-Bar izveli putnike nesrpske nacionalnosti - 18 Muslimana i jednog Hrvata. Otete su pretukli, zatim ubili u baraci kod Višegrada i bacili u Drinu“, naglasile su Žene u crnom 26. februara 2012. godine i nastavile u saopštenju:

„Oteti su Esad Kapetanović, Ilijaz Ličina, Fehim Bakija, Šećo Softić, Rifet Husović, Sead Đečević, Ismet Babačić, Halil Zupčević, Adem Alomerović, Rasim Ćorić, Fikret Memetović, Favzija Zeković, Nijazim Kajejić, Muhedin Hanić, Safet Preljević, Džafer Topuzović, Jusuf Rastoder, Zvezdan Zuličić i Tomo Buzov. Svi ubijeni su bili državljani SRJ. Sead Đečević je imao 16 godina.

Pronađena su tela tri putnika. Među 160 Bošnjaka, žrtva rata u BiH bačenih u jezero Perućac, nedavno su identifikovani Rasim Ćorić i Jusuf Rastoder. Ranije su u istom jezeru pronađeni posmrtni ostaci za koje je DNK analizom utvrđeno da pripadaju Halilu Zupčeviću, takođe otetom u Štrpcima“.

Žene u crnom ističu: „Za ovaj zločin osuđen je samo Nebojša Ranisavljević i to u Crnoj Gori na 15 godina zatvora. Milan Lukić je zbog stravičnih zločina nad muslimanskim stanovništvom u Višegradu i istočnoj Bosni od 1992. do 1994. godine, prvostepenom presudom Haškog tribunala osuđen u julu 2009. na doživotni zatvor. Žalio se na presudu. Ovakav monstruoan zločin ne može se svesti samo na dvojicu počinitelja. Prema dokumentaciji ŽTP Beograd, vlast u Beogradu, Vojska Jugoslavije i ŽTP su znali za plan otmice, ali planeri, naredbodavci, organizatori i izvršioci ovog zlodela nisu kažnjeni. Predsednik SRJ je tada bio Dobrica Ćosić, formacijski nadležan u VJ Dragoljub Ojdanić, a direktor ŽTP-a bio je Milomir Minić, tada visoki funkcioner SPS-a. Zločinci spokojno žive već gotovo dve decenije.

U Prijepolju na spomeniku žrtvama piše: „Ko u ovoj zemlji zaboravi 27. februar 1993. i stanicu Štrpci odustao je od budućnosti.“ Ne želeći da odustanemo od budućnosti, u ponedjeljak, 27. februara 2012. godine u 13.00h, obeležićemo dan ove tragedije stajanjem na ulazu u beogradsku železničku, odakle je, bukvalno i simbolički, krenuo voz smrti, a preko puta mesta na kome ponovo vređajući žrtve, predstavnici/ce vlasti planiraju da postave spomenik „svim žrtvama ratova i braniocima otadžbine na prostoru bivše Jugoslavije u ratovima devedesetih“. To činimo da bismo podsetile na odgovornost koju imamo pred senima onih koji su ubijeni u naše ime i da ponovo, kao svih ovih godina tražimo da se zločinci, bez obzira na rang u društvenoj hijerarhiji najoštrije kazne“, zaključuje se u saopštenju.

Pred Glavnom železničkom stanicom su 27. februara u 13 sati 24 predstavnice Žena u crnom odevene u crno nosile su transparente na kojima je pisalo: „Voz je stao u 15,48“, „Pamtimo“, „Pravda za žrtve, kazne za počinioce“, „Pamtimo zločine u Sandžaku“, „Odavde je krenuo voz smrti 671“. Na dva panoa su ispisan imena ubijenih putnika čiji je jedini greh što su bili nepoželjne nacionalnosti.

Cinično prekrajanje istorije

Povodom namere beogradskih vlasti da u parku preko puta Železničke stanice postave spomenik, kako objašnjavaju, „svim žrtvama ratova i braniocima otadžbine na prostoru bivše Jugoslavije u ratovima devedesetih“, Žene u crnom osudile su u saopštenju 17. februara ovakav potez vlasti Srbije, „budući da je reč o nečovečnom i nemoralnom činu koji izjednačava žrtve i zločince“.

„Zahtevamo da se prekine cinično prekrajanje istorije, koje zločince agresorskih vojski države Srbije predstavlja kao braniocima zemlje. Smatramo sramnim da se podiže spomenik učesnicima u agresorskim ratovima Srbije, iza kojih su ostajale žrtve, ubijene, osakaćene, silovane, kao i uništeni i opljačkani domovi. Istovremeno, podsećamo da je namera Žena u crnom i slobodnih građanki i građana Beograda da se u Beogradu podigne spomenik žrtvama genocida u Srebrenici odbijena na ponižavajući način, bez ikakvog razumevanja. Uvek smo smatrale da je vrlina i herojski čin bilo

odbiti učešće u svakom, a kamoli agresorskom ratu, zato smo podržavale dezertere, prigovarače savesti i antiratne aktiviste, koji su zbog toga trpeli ogromnu represiju države, ali i društva zaslepljenog nacionalističkom ideologijom.

Takođe smo tražile i da se postavi spomenik neznanom srpskom dezerteru, što takođe nije prihvaćeno. Da je to prihvaćeno, to bi značilo da aktuelna vlast pravi prekid sa zločinačkom politikom Slobodana Miloševića", naglašava se u saopštenju.

Žene u crnom ističu i da je namera gradskih vlasti, ali i vrha Demokratske stranke, nedvosmislena. „O tome kakva je namera i kakvo bi trebalo da bude spomen obeležje za koje se zalaže Skupština Grada, svedoči izjava zamenika predsednika Skupštine Zorana Alimpića: 'Svi spomenici u svetu posvećeni vojnicima u ratovima, na neki način su i spomenici ljudima koji su ubijali, koji su pucaли'. On je, takođe, rekao da je to 'spomenik braniocima, ljudima koji su pozvani u vojsku da brane svoju zemlju, koji su se odazvali, koji su dali svoj život'. Alimpić je član Predsedništva Demokratske stranke čiji je Boris Tadić predsednik. Izgradnjom nakaznog beogradskog spomenika, kakav je u Španiji zamislio diktator Franko, ova vlast zatvara vrata svakom suočavanju sa prošlošću, ruga se svim pravosnažnim presudama Haškog tribunala.

Podsećamo da je sličnih pokušaja da se u spomen – obeležjima izjednače žrtve i zločinci bilo i ranije, i da je to okrutna uvreda žrtava zločinačkih pohoda na Vukovar, Dubrovnik, Sarajevo, Srebrenicu, Drenicu i druge toponime agresije osmišljene i naređene u Beogradu. Gradska vlast se na ovaj način pokazuje kao ozbiljna konkurencija krajnje desnim, militantnim skupinama koje glorifikuju ratne zločine i njihove počinitelje. Apelujemo na slobodnomisleće i hrabre građanke i građane Beograda da se suprotstave ovoj nameri, ne pristanu na relativizaciju zločinačkih politika, da ne pristanu na veličanje ratnih zločina i ratnih zločinaca", kaže se u saopštenju Žena u crnom.

Solidarnost umesto milosrđa

Žene u crnom akcijom solidarnosti sa najsiromašnjijama koji su ovih zimskih dana u najtežim uslovima, žele da podsete da solidarnost znači ispunjavanje minimuma socijalne pravde i ljudsko saosećanje, a nikako milosrđe, objavljeno je 11. februara.

„Kao mirovne aktivistkinje, od same države ne očekujemo takav čin solidarnosti, već zahtevamo da država sve obaveze koje je preuzela ispuni, i položi račun za novac koji je primila za Dekadu Roma. Podsećamo da je u ovom trenutku, u krajnje teškim klimatskim uslovima, najsiromašnije i najugroženije upravo romsko stanovništvo u neformalnim naseljima širom Beograda i u celoj Srbiji. Još jednom zahtevamo, i smatramo da je to minimum dužnosti države Srbije da ispuni do poslednje tačke obaveze preuzete u vezi sa Dekadom Roma i elementarnim ljudskim pravom na krov nad glavom", saopšteno je. U saopštenju se zaključuje da će „kao i do sada, Žene u crnom i civilno društvo Srbije obavestiti međunarodne mreže za ljudska prava i relevantne faktore međunarodne zajednice o neispunjenim obavezama države prema romskom stanovništvu“.

Žene u crnom su u nedelju 12. februara otišle u neformalno beogradsko naselje pored Belvila, kako bi iskazale solidarnost i podršku romskom stanovništvu. Odneta je pomoć za 30 porodica. Po vejavici i temperaturi od minus osam stepeni Celzijusa, pedesetak osoba iz naselja je razgovaralo

sa aktivistkinjama i aktivistima Žena u crnom. Žitelji su ispričali da im se nijedna državna institucija, uprkos proglašenoj vanrednoj situaciji, nije obratila, ni ponudila pomoć u ogrevu, odeći, hrani, lekovima, ni drugo rešenje. To nisu učinili ni Crveni krst, ni centri za socijalni rad, ni druge humanitarne organizacije. Najugroženija su deca. U naselju žive tri bebe mlađe od 4 meseca i 15 beba starosti između jedne i dve godine. Nedostaju odeća, lekovi, hrana za odojčad. Petoro dece starosti do 5 godina ima bronhijalnu astmu, a nemaju inhalatore. Ovo su podaci za jedno, a na teritoriji Beograda ima oko 160 neformalnih naselja. Ogrev je najpotrebniji, a jedino rešenje je evakuacija stanovništva tamo gde postoje uslovi za život, a pre svega grejanje.

Nakon razgovora, aktivistkinje Žena u crnom su zaključile da država nije ispunila obaveze koje je preuzela Nacionalnim akcionim planom za Rome 2009. godine i veliki deo stanovništva ostavila bez ikakve brige u vanrednoj situaciji. Žene u crnom su formirale mobilni tim koji obilazi neformalna naselja u Beogradu i pruža podršku u okviru svojih mogućnosti.

Sve i svi koje/i su želele/i da pokažu solidarnost, mogli su doneti lekove, hranu, toplu obuću i odeću, prekrivače u prostorije Žena u crnom. Akciji prikupljanja pomoći Žena u crnom aktivno su se priključile: Regionalni centar za manjine, Autonomni ženski centar, Rekonstrukcija, Ženski fond i Fond za humanitarno pravo, kao i brojni aktivistkinje i aktivisti drugih organizacija civilnog društva. Predstavnice/i Žena u crnom i Regionalnog centra posetili su 15. februara što je praznik Državnosti Srbije ponovo naselje pored Belvila i odneli im pomoć koju su prikupili.

U razgovoru sa žiteljima naselja aktivistkinje i aktivisti su saznali da su vlasti praznični dani bili dobar izgovor da građanima ne podele novce za ogrev. U saopštenju Žena u crnom i Regionalnog centra za manjine se konstatuje da je „od 300 porodica koje u tom naselju žive, nasumičnim odabirom 70 dobilo potvrdu da im pripada 5.000 dinara naknade za ogrev. Obećanje je ostalo na papiru, jer Centar za socijalni rad na Novom Beogradu novac za ogrev nije dobio. Država se još jednom oglušila o nesreću svojih najsiromašnijih stanovnika i stanovnica. Oni za državu i dalje ne postoje, nevidljivi su i suvišni ljudi, čija se patnja koristi samo uoči izbora. Pomoć koju prikupljaju civilno društvo, građanke i građani Beograda ni izbliza ne može da zadovolji potrebe najugroženijih. Ne sme mo da zaboravimo da je iskorenjivanje siromaštva najvažnija dužnost i obaveza države, jer država je servis svih svojih građanki i građana, za šta je i plaćaju“, naglašava se u saopštenju.

Treća podela pomoći bila je 19. februara u naselju Belvil.

Nasilje nema opravdanja

„Navijač Crvene Zvezde Ivan Bogdanov osuđen je 9. februara u Prvom opštinskom sudu na dve godine zatvora jer je uoči košarkaške utakmice između Partizana i Crvene zvezde u Beogradu pre šest godina motkom dugom dva metra pretukao jednog građanina i trojicu policajaca. Bogdanov je ranije osuđivan zbog držanja eksplozivnih materija. Bogdanov je na izricanje presude doveden iz pritvora u kome se nalazi zbog opasnosti da bi mogao ponoviti krivično delo zbog kojeg je u Italiji osuđen na tri godine i tri meseca zatvora. Italijanski sudija kaznio ga je smesta zbog „pružanja otpora službenim licima, nanošenja štete i nedoličnog ponašanja na stadionu“ na utakmici Srbija - Italija u Đenovi oktobra 2010. Kazna mu je posle izvesnog vremena zamenjena petogodišnjom zabranom ulaska u sve zemlje EU“, saopštile su Žene u crnom 9. februara povodom presude.

U saopštenju se dodaje da se „u Beogradu ponavlja suđenje šestorici pripadnika Anarho-sindikalističke inicijative koji su pre dve i po godine bacili tri „Molotvljeva koktela“ na ambasadu Grčke u Beogradu. Najpre su optuženi za terorizam, ali je Tužilaštvo prekvalifikovalo optužnicu u „izazivanje opasnosti za život ljudi i imovine većeg obima“. Pčinjena je šteta od 18 evra. U pritvoru su bili duže od 6 meseci“.

Na kraju saopštenja se ukazuje na dvoličnost pravosuđa Srbije: „Žene u crnom žele da ukažu na raskorak između suđenja navijaču i anarhistima. Povratniku u delikt se sudi po usporenom, a anarhistima po ubrzanom postupku. Time se ozbiljno dovodi u pitanje ravnopravnost građana pred pravdom. Osim toga, da je Bogdanov osuđen na vreme, možda ne bi stvarao incidente u Đenovi, a kazna bi ispunila svoju preventivnu ulogu. Italijanski sudija je oštrije kaznio onoga koji je počinio štetu, nego što je beogradski sudija kaznio onoga ko je fizički povredio četvoro ljudi“. Žene u crnom traže blagovremene i oštre kazne za napade na fizički integritet građana.

„Kao grupa koja se dosledno zalaže za isključivo nenasilne metode delovanja, ne možemo da opravdamo ni jedan vid nasilja, ali smatramo da ovakva kaznena politika doprinosi ohrabriranju ekstremističkih navijačkih grupa i legitimise fašističke tendencije u društvu“, zaključuje se.

Načelnik Generalštaba ratni zločinac?

Organizacije civilnog društva pozvale su 22. februara Tužilaštvo za ratne zločine da ispita navode Fonda za humanitarno pravo (FHP) o mogućoj odgovornosti načelnika Generalštaba Vojske Srbije Ljubiše Dikovića za ratne zločine na Kosovu i u BiH.

„Od trenutka kada je FHP izneo podatke o Dikoviću, nadležne institucije i ministar odbrane Dragan Šutanovac trude se da odbrane novoizabranog načelnika Generalštaba i napadnu organizacije za ljudska prava, umesto da ispituju navode FHP-a. FHP nije napisao optužnicu ili presudu, već je samo izneo javno dostupne podatke koji zahtevaju ozbiljno pravno razmatranje. Bilo kakva odluka institucija, pa čak i eventualno utvrđivanje odgovornosti bilo kog pojedinca nije i nikada ne sme biti protumačeno kao napad na državu ili institucije. Štaviše, temeljna istraga i činjenično zasnovane odluke dovele bi do jačanja institucija i vladavine prava u Srbiji“, kaže se u saopštenju.

Organizacije civilnog društva ocenjuju da je izjava ministra Šutanovca kojom se izjednačavaju

branitelji ljudskih prava i ekstremističke organizacije kao što su „Obraz“ i SNP 1389, opasna sa stanovišta zaštite ljudskih prava i vladavine prava u Srbiji, kao i njegove izjave u intervjuu Peščaniku da se „ovakve stvari ne smeju objavljivati“ i da se „završivši saradnju sa Haškim tribunalom, ova Vlada suočila sa počinjenim zločinima“.

„Organizacije za ljudska prava snažno podržavaju otvaranje teme ratnih zločina na Kosovu u javnosti i pozivaju ministra Šutanovca da podrži javno iznošenje činjenica koje mogu dovesti do otkrivanja istine o ratnim zločinima i procesuiranja odgovornih. Naglašavamo da je u interesu javnosti da se ispituju navodi o odgovornosti svih koji se postavljaju na ovako odgovorne funkcije i da rasprava o svakom imenovanju vodi ka vlasti koja je odgovorna građanima“, zaključuje se u saopštenju, koje je uz Žene u crnom potpisalo još 12 NVO.

Srpska i albanska strana istine

Nastavak suđenja pripadnicima paravojne jedinice Šakali, Teritorijalne odbrane i policije, optuženima za ratni zločin u selu Ćuška na Kosovu, održan je od 20. do 24. februara saslušanjem svedoka odbrane pred Odeljenjem za ratne zločine Višeg suda u Beogradu. Sudi se 13-orici za ubistvo najmanje 44 albanska civila 14. maja 1999. u selu Ćuška. Reč je o rodnom selu kosovskog političara Agima Ćekua, kome su u ovom zločinu stradali članovi porodice.

Saslušano je dvoje svedoka Albanaca i jedan svedok, a bivši optuženi, pa oslobođeni za isti zločin.

To je Veselin Bešović koji je svedočio: „Sva svedočenja Albanaca su lažna, neistinita, sa samo jednim ciljem – proterivanjem Srba sa Kosova i Metohije. Ja sam bio osuđen na osnovu lažnih svedočenja, a oslobođen usled nedostatka dokaza. Ja o selu Ćuška ništa ne znam.“

Svedok Tahiru Kajnezir, upitan da ispriča šta zna o masakru u selu Ćuška je rekao: „Opkolili su nas sa tri strane. Jedan vojnik je pitao - gde je Agim Ćeku? Jedan čovek mu je rekao, ali ga je vojnik udario i on se srušio. Onda je pitao drugog čoveka, i onda mu je on pokazao i onda su ga odveli. Čuli smo automat. Ja nisam ništa smeo da govorim. Onda se ponovo čuo automat. Još jednog čoveka su ubili. Žene i deca su počeli da plaču. Potom su tražili da predamo sve što imamo. Sve su nam oduzeli i onda nam rekli da sada možemo da idemo u Albaniju. Šta se dogodilo dalje, ja ne znam, ja govorim samo ono što sam video. Tri kuće su izgorele, ali ja ne znam ko ih je zapalio. Ja sam ostao živ i zbog toga sam došao ovde da ispričam istinu. Ja ovde nisam došao nikog da klevetam, nego da kažem ono što znam.“

Svedokinja Ajša Keljmendi je pričala: „Tog dana su „šakali“ opkolili naše selo, skupili su sve stanovnike na centralnom trgu, gde su odvojili muškarce od žena. Naterali su nas da bacimo na pod sve naše stvari - dokumenta, novac i nakit. Morali smo ruke da držimo na potiljku. Onda su nas podelili u dva reda. Jedan je bio za žene, a drugi za muškarce. Nas žene su odveli u dvorište jedne kuće, a muškarce su ugurili u tri kuće. Prvo su im pucali u leđa, a onda su zapalili njihova tela. Tog dana su mi ubili sina i muža.“

Optuženi Srećko Popović je na suđenju rekao da su „Šakali“ bili deo interventnog odreda policije u sklopu 177. redovne jedinice Vojske Jugoslavije. Time je demantovano da su bili paravojna formacija, što ima dalekosežne posledice po karakter rata na Kosovu i zločine u organizaciji države.

Nemiri, sukobi i Savet bezbednosti UN

Muškarci dominiraju UN. Uprkos Konvenciji o ukidanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW), žena nije nikada bila na čelu UN. Na najvišim položajima u UN bile su Meri Robinson (Mary Robinson) i Luiz Arbur (Louise Arbor), visoke komesarke za ljudska prava. Žene su bile specijalne izvestiteljke o nasilju nad ženama od početka 2009. Žena je na čelu UN Women. Uprkos tome nije se mnogo promenilo od 1973. kada je Širli Hazard (Shirley Hazzard) objavila oštru kritiku UN: „Poraz jednog ideala“.

Najpatrijarhalniji je Savet bezbednosti UN. Više od deset godina nakon usvajanja Rezolucije 1325 učešće žena na relevantnim pozicijama je povećano na 11 odsto.

Iračke žene kažu da imaju manje političkog uticaja nego pre američke invazije. Revolucionarno udruženje žena Avganistana (RAWA), koje se bavi rešavanjem političkih sukoba i ekonomskim programom koji je neophodan za napredak zdravstva i obrazovanja se ignoriše. Neki smatraju da je RAWA protiv razvoja Avganistana jer promovise obrazovanje žena i devojaka, a inostranu okupaciju smatra pogubnom za budućnost zemlje.

U Africi, uprkos snažnim pojedinkama i kooperativnosti ženskih organizacija, slika je depresivna. Ruanda je načinila gigantski iskorak – više od polovine poslanika su žene, predsednica parlamenta i osam ministara su žene. Ruanda je izuzetak. U Južnoj Africi Afrički nacionalni kongres i parlament nisu prihvatili da ravnopravnost znači jednaki broj žena i jednaku moć žena. U Demokratskoj Republici Kongo (DRC) žene i devojke i dalje siluju.

„Arapsko proleće“ ne snaži moć žena i njihovo učešće u pregovorima, iako su žene bile u prvim redovima egipatskih demonstranata. Kad su Hosni Mubarak i njegova kohorta odstupili, a nastupila obnova zemlje i politike, žene su odgurnute.

Postoji i druga dimenzija primene Rezolucije 1325 - ne priznaje se. Dok članice UN SAD, Velika Britanija i Australija traže ravnopravnost žena u državama uništenim ratom i rasparčanim sukobima ne priznaju da se Rezolucija 1325 može upotrebiti za rešavanje sukoba u ovim, zemljama „prvog sveta“. Zašto?

Preambula Rezolucije 1325 odnosi se na „oružani sukob“, iako se Rezolucija ne ograničava na rat i oružane sukobe. „Konflikt“ (bez kvalifikativa „oružani“) javlja se u značajnim paragrafima, iako se ne svodi na one u kojima Savet bezbednosti traži od članica da osiguraju veće učešće žena na svim nivoima odlučivanja u nacionalnim, regionalnim i međunarodnim institucijama i mehanizmima za sprečavanje, upravljanje i rešavanje konflikata, te hrabri generalnog sekretara da primeni strateški plan akcije... pozivajući na veće učešće žena u odlučivanju o rešavanju sukoba i mirovnom procesu.

Sukobi nisu ograničeni na Afriku, Balkan ili Bliski istok. Poslednji su bili u SAD 2001. u Velikoj Britaniji 2011. u Australiji 2005.

U rešavanju ovih sukoba i njihovih uzroka Rezolucija 1325 nije ni pomenuta, ni prizvana.

Zašto zemlje „prvog sveta“ same ne primenjuju Rezoluciju 1325, a traže da to čine zemlje

„trećeg sveta“. Nema sumnje da su zemlje Afrike, Balkana i Bliskog istoka osetljive na ovu hipokriziju drugih članica UN. Predsednik SAD nikada nije bila žena. Velika Britanija je imala samo jednu premijerku, a Australija je nedavno dobila prvu. Kad je reč o jednakosti u političkim forumima, uključujući državni, federalni i regionalni parlament i kongres, samo Škotska i Vels u njima imaju isti broj članova muškaraca i žena. Malo je verovatno da će biti isti broj žena i muškaraca za pregovaračkim stolom kada se traži rešenje unutrašnjih sukoba iz ekonomskih, političkih, rasnih i religijskih razloga.

Rezolucija 1325 poziva sve aktere da u pregovorima i primeni mirovnih sporazuma usvoje rodnu perspektivu.

„Mir“, „mirovni sporazumi“, „konflikt“ i „rešavanje konflikata“ ne odnose se samo na države izvan Australije, SAD i Velike Britanije. Iako je srećom u klasičnom smislu „oružani sukob“ prošlost u ovim zemljama to ne znači da treba ignorisati ulogu, glas i kapacitet žena u pregovaranju i konstruktivnom rešavanju unutrašnjih sukoba.

Vreme je da članice UN prihvate da su odgovorne ne samo za osiguranje primene Rezolucije 1325 izvan svojih granica, već da obrate pažnju na njene odredbe primenjive na domaćem frontu. To je bolje nego čekati sledeću pobunu, ili voditi računa samo o glasovima muškarce kad se rešavaju sukoba. Vlade Australije, Britanije i SAD, vlade čitavog sveta treba da uzmu u obzir Rezoluciju 1325, značaj žena i njihovog doprinosa rešavanju sukoba. Mir u kući i izvan nje je moguć samo ako se ovaj princip prihvati kao način života.

(Iz Make Every Woman Count, 2012.)

Da li su žrtve silovanja u ratu u BiH konačno zaslužile pažnju?

U gotovo četverogodišnjem ratu u BiH između 20.000 do 50.000 ljudi su žrtve silovanja i drugih oblika seksualnog nasilja, oruđa etničkog čišćenja. Koristile su ga sve sukobljene strane, ali su, prema dostupnim informacijama, žrtve većinom bosanske muslimanke. Teško je utvrditi tačan broj žrtava ovih zločina. Žene retko prijavljuju zločine, tokom i ubrzo nakon rata nisu funkcionisale relevantne institucije, lustracije nije bilo. Objavljivanje podataka o zločinu otkriva identitet žrtve i stigmatizuje je u lokalnoj zajednici. Tada nije bilo psihološke pomoći ovoj ranjivoj grupi.

Međunarodno pravo i pravna nauka kvalifikuju silovanje u ratu kao ratni zločin. Kada je raširen i sistematski se vrši nad civilima to je i zločin protiv čovečnosti. Kada je namera zločina da se uništi, u delovima ili u celini neka grupa, silovanje ili drugi oblici seksualnog nasilja dovode do genocida. Silovanje krši i pravo na lični integritet i zato se može smatrati vrstom torture.

Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju (ICTY) je najzaslužniji što jurisprudencija interpretira silovanje i druge oblike seksualnog nasilja nad ženama kao torturu i zločin protiv čovečnosti. Godine 1995. Tužilaštvo ICTY formiralo je radno mesto pravnog savetnika za zločine vezane uz rod. Zločini protiv čovečnosti koji su povezani sa seksualnim nasiljem uključuju: "silovanje, seksualno ropstvo, prisiljavanje na prostituciju i trudnoću, prinudnu sterilizaciju i druge oblike seksualnog nasilja slične težine". Od 2008. UN imaju specijalnog predstavnika generalnog sekretara za seksualno nasilje u sukobima. To je Margaret Volstrom (Wahlström), koja je 2010. posetila BiH i nakon toga objavila da se "bolno sporo" dolazi do pravde i da je broj osuđenih za seksualno nasilje "otprilike 10% niži od osuđenih za druge zločine".

Na međunarodnom i domaćem nivou bilo je 31 presuda za silovanje u ratu. Sudbina silovanih privukla je pažnju Amnesty International (AI) i TRIAL (Uvek tragom nekažnjivosti), švajcarskog udruženja protiv nekažnjivosti. Rezultat je izveštaj AI: **"Žene BiH još čekaju"** 2009. koji naglašava potrebu reparacije ovoj grupi žrtava i njen monitoring.

Komitet UN protiv torture naglašava da je BiH jedna država koja je obavezna da u celini primenjuje međunarodne konvencije, ali nema državnog zakona koji reguliše status i prava civilnih žrtava rata. Ne tretiraju se jedinstveno u dva bosanska entiteta, da ne pominjemo veliki raskorak između prava boraca i civilnih žrtava rata.

Ove i druge međunarodne institucija za zaštitu ljudskih prava uočavaju nekoliko problema. Kontroverzne definicije silovanja u ratu u bosanskom zakonodavstvu imaju višestruke efekte. Zbog pogrešnih kvalifikacija silovanja u sudovima entiteta kazne su neproprcionalno niske, ili se počinioci ne kažnjavaju, protivno međunarodnim standardima.

Sudovi u RS koriste Krivični zakonik SFRJ umesto Krivičnog zakonika BiH iz 2003. koji prikladnije definiše zločin, a može se koristiti retroaktivno jer su "zločini u trenutku vršenja bili zločini prema nacionalnom i međunarodnim zakonima, uključujući međunarodno običajno pravo". Nema pouzdane statistike o silovanjima i seksualnom nasilju u vreme rata i broju presuda. Ovakva statistika bi bila jedan od osnovnih koraka u borbi protiv nekažnjivosti.

Drugi problem je zaštita svedoka silovanja u ratu. Postojeće mere nisu dovoljne da spase žrtve potencijalnih i stvarnih pokušaja podmićivanja da povuku svedočenje. Samo nekoliko sudova u BiH ima posebne ulaze za svedoke i optužene. Psihološka pomoć da ne dođe do retraumatizacije i novog stresa zbog svedočenja svodi se na *ad hoc* mere i ne zasniva se na opsežnom programu. Nemarna vlast otkriva identitet žrtava. Žrtve koje su želele da svedoče, a nisu mogle da priušte pravnu pomoć ostaju bez nje, jer je Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći usvojen više od 15 godina nakon sukoba. Paradoks je da optuženi imaju a žrtve nemaju pravo na besplatnu pravnu pomoć.

Reparacija znači restituciju, rehabilitaciju, zadovoljštinu, obnovu dostojanstva i reputacije, garanciju da se zločin neće ponoviti, brzu, pravičnu i adekvatnu kompenzaciju za patnju, kako bi žrtva imala dostojan život. Na državnom nivou BiH nema zakon o reparacijama civilnim žrtvama rata. Pitanje je regulisano samo na nivou entiteta. Iste grupe žrtava u Federaciji BiH i Republici Srpskoj imaju različite socijalne beneficije i druge pogodnosti

Pozitivni su programi za žrtve silovanja i drugih oblika seksualnog nasilja koje su izradile Fond UN za stanovništvo i državno Ministarstvo za ljudska prava i izbeglice. Izrada programa je počela krajem 2010. uz konsultacije sa civilnim društvom, naročito udruženjima žrtava. To daje nadu da će ova zanemarena grupa žrtava konačno zaslužiti pažnju države.

Ova grupa žrtava je privukla veliku medijsku pažnju 1990-ih, malo pažnje vlastite države, a nedavno mnogo pažnje međunarodnih organizacija i tela, što će, nadamo se, polučiti praktične efekte. Za ovaj optimistični scenario potrebni su politički konsensus i odgovarajući resurs. To neće biti lako, jer je centralna državna vlast BiH još krhka.

(Iz „Inclusive Democracy“, 2012.)

O grijehu šutnje i riziku govora*

U Beogradu sam 23. februara prisustvovao projekciji filma Anđeline Džoli „U zemlji krvi i meda”. U Srbiji film je mogao da se vidi jedino u dva beogradska bioskopa. Film je gledalo desetak i možda malo više ljudi. Izveštavajući o filmu, novinari su objavljivali: „Nisu Srbi krivi Anđelini što je u Breda Pita mala kita”.

Policajska marica čuva bioskop, policajci čuvaju film. U prvom i poslednjem redu bioskopske sale sedeli su policajci. Zar je istina toliko opasna, pa mora da je čuva policija. Ljudi u Srbiji ne vole istinu o ratu, „u kome Srbija nije bila”. Leševi nevinih žrtava optužuju: „Srbija je bila u ratu”.

Fotografija sa beogradske premijere filma "U zemlji krvi i meda".

Optužuju Džoli da je prikazala Srbe kao zločince, da je izmislila broj silovanih žena. A nije. Ona je još jednom rekla istinu: Srbi su činili zločine, Srbi su silovali Bošnjakinje; Srbi su držali gomile bošnjačkih civila u logorima smrti; Srbi su u ratu koristili masovno i sistematsko silovanje kao taktiku etničkog čišćenja da promene etničku sliku zemlje; U vreme tzv. mira živimo u poricanju kao zvaničnoj politici državno organizovanih laži, u nasleđu ćutanja; U Srbiji živimo u svakodnevici nasilja koje se ne kažnjava, i znamo da je to nasilje posledica nesuočavanja sa državno organizovanim zločinima iz prošlosti.

Džoli ovim filmom razbija patrijarhalnu tiraniju ćutanja koja okružuje nasilje nad ženama. Rediteljka rat u Bosni i Hercegovini ne prikazuje kao građanski rat. Govori: „Taj rat nije bio 50:50”, bila je to srpska agresija.

Rediteljka u središte radnje stavlja sistematska, masovna silovanja žena u ratu u Bosni i Hercegovini. Priča o muškom nasilju nad ženama. Ona govori da je u ratu silovano do 50.000 žena, poručujući da nikada nećemo saznati koliko je zaista žena silovano.

Treba podsetiti na značaj feminističkih aktivistkinja u borbi protiv seksualnog nasilja muškaraca nad ženama. Američka feministkinja Suzan Braunmiller je u knjizi „Protiv naše volje: muškarci, žene, silovanje”, iznela tri teze o silovanju: Silovanje u ratu je javno; Silovanje u ratu je grupno; Silovanje u ratu najčešće završava ubistvom žene.

Zločin silovanja žena u Bosni i Hercegovini na velika vrata ulazi u istoriju. Bečki tribunal, koji su organizovale UN 1993. zahvaljujući aktivistkinjama ženskih grupa proglašava silovanje za ratni zločin.

Međunarodni tribunal za bivšu Jugoslaviju u Hagu je „van razumne sumnje” utvrdio da je si-

lovanje bilo akt etničkog čišćenja. Za zločine silovanja u BiH ovaj sud je osudio Duška Tadića, Dragoljuba Kunarca, Radomira Kovača, Zorana Vukovića, Dragana Zelenovića. Pred sudovima u Bosni i Hercegovini, za zločine silovanja u ratu osuđeni su Radovan Stanković, Neđo Samardžić, Gojko Janković, Boban Šimšić.

Feministkinja Ronda Kopelon kaže: „Rat intenzivira osećaj muškaraca da uživaju prava, superiornost, pohlepnost i društvenu dozvolu da siluju“.

Ketrin Mekinon objašnjava: „To je silovanje do smrti, kao deo masakra, silovanje da se ubije i da se žrtva natera da poželi da je mrtva. Siluje se da bi se videlo i da bi se o njemu čulo; silovanje kao spektakl. Cilj silovanja je da se podeli zajednica, raspadne društvo, uništi narod. To je genocidno silovanje. Silovanje u ratu spaja ksenofobiju i mizoginiju: gde je mržnja seksualizovana i gde fanatizam postaje orgazam.

Bilo mi je lično/politički jako važno da pogledam ovaj film. Kako to kaže Korin Kumar, to je priča u kojoj „Tišina počinje da govori, u njoj čuti znači slušati, a slušati znači osećati“. Osećati znači svedočiti o krvavim zločinima srpskog režima.

Miloš Urošević

(Autor je aktivista mirovne grupe *Žene u crnom*).

* Reči žene iz *Nevesinja* koja je preživela seksualno nasilje u ratu

Impresum

Podlistak "*Žene, mir, bezbednost*" uređuje redakcijski kolegijum.

Uredila

Tamara Kaliterna

Prelom i ilustracije

Marija Vidić

Izdavač: *Žene u crnom*

Beograd, Jug Bogdanova 18

Tel/fax 011/2623225

email: zeneucrn@gmail.com

web: www.zeneucrn.org

Podlistak "*Žene, mir, bezbednost*" je realizovan uz podršku

